

Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over „Territoriale ontwikkeling en maatschappelijk verantwoord ondernemen”

(2009/C 175/11)

Het Europees Economisch en Sociaal Comité heeft op 17 januari 2008 overeenkomstig artikel 29, lid 2, van zijn reglement van orde besloten een initiatiefadvies op te stellen over:

Territoriale ontwikkeling en maatschappelijk verantwoord ondernemen.

De adviescommissie Industriële reconversie (CCMI), die met de voorbereidende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 18 november 2008 goedgekeurd. Rapporteur was de heer PEZZINI en corapporteur de heer GAY.

Het Europees Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn op 3 en 4 december 2008 gehouden 449e zitting (vergadering van 3 december 2008) onderstaand advies uitgebracht, dat met 168 stemmen vóór en 1 tegen, bij 3 onthoudingen, werd goedgekeurd.

1. Conclusies en aanbevelingen

1.1 In de context van de Lissabon- en Gotenburgstrategie acht het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) het fundamenteel dat de lokale territoriale systemen nieuw leven wordt ingeblazen. Die systemen bestaan uit structuren, infrastructuren, alsook publieke en particuliere organen, die zich vanuit een gedeelde visie op de in de regio verankerde ontwikkeling richten op het verbinden van een hoog niveau van welzijn en concurrentievermogen aan een hoge mate van sociale verantwoordelijkheid en milieubewustzijn. In feite gaat het om een proces dat overal de resultaten verzilvert van een reeks interacties.

1.2 Het dringt EESC met klem aan op **een communautair initiatief voor de ontwikkeling van „maatschappelijk verantwoordelijke gebieden” (MVG's)**. Dat kan worden omschreven als een combinatie van het streven naar nabijheidsdemocratie en responsabilisering van overheden en alle publieke en particuliere betrokkenen, met als doel een strategische, geïntegreerde en concurrerende exploitatie van de specifieke kenmerken van regio's.

1.3 Het EESC zou graag zien dat tegelijk met het MVG-initiatief **een Europees actieprogramma gelanceerd** wordt, dat gericht is op:

- integratie van de territoriale dimensie in het communautair beleid, met name in de Lissabon- en Gotenburgstrategie;
- ondersteuning van de opname in nationaal, regionaal en lokaal beleid van de in de Territoriale Agenda en het Handvest van Leipzig omschreven prioriteiten;
- aanmoediging en cofinanciering van instrumenten voor participatieve territoriale *foresight*, om tot een gemeenschappelijke visie te komen op maatschappelijk verantwoordelijke territoriale ontwikkeling;
- oprichting van netwerken van territoriale excellentie en Europese samenwerkingsverbanden over deze thema's.

1.4 Het EESC verwacht van het communautaire MVG-initiatief ⁽¹⁾ en het bijbehorende actieprogramma dat:

- de EU de administratieve rompslomp voor de decentrale economische en sociale actoren drastisch terugdringt door vereenvoudiging van beleidsinhoud en procedures van de Unie en door toepassing van de „opencoördinatiemethode”;

- de lidstaten de communautaire beleidsbepalingen uniform toepassen, zodat de eenheid van de Europese interne markt behouden blijft;

- de regionale/lokale overheden de economische en sociale actoren ten volle bij beleid weten te betrekken en strategieën ontwikkelen waarin samenwerking, innovatie en concurrentie samengaan;

- de privésector een constructieve sociale dialoog aangaat met het maatschappelijk middenveld over een gemeenschappelijk visie op industriële reconversie.

1.5 Het EESC is een warm pleitbezorger van nabijheidsdemocratie, waarmee de politiek, economisch en sociaal verantwoordelijken in een regio betrokken kunnen worden bij acties ter verbetering van de levenskwaliteit en ter bevordering van een **economische en sociale, concurrerende en duurzame ontwikkeling in de Europese regio's**.

1.6 Volgens het EESC moet er fors geïnvesteerd worden in de **ontwikkeling van een gedeelde innovatieve participatiecultuur**: de vraag naar democratische waarden moet uitgaan van een gebied zelf en van een groot aantal actoren en instellingen die de belangen van de diverse activiteitensectoren vertegenwoordigen. Tegen deze achtergrond krijgen ondernemingen de connotatie van gemeenschappen die rijkdom voortbrengen ten gunste van een betere samenleving ter plaatse.

1.7 In dit verband hoopt het EESC op een spoedig vervolg van de verklaringen van de Europese Raad van 13 en 14 maart 2008 over het belang van enerzijds de rol van het lokaal en regionaal niveau voor het scheppen van groei en werkgelegenheid, en anderzijds over het belang van de ontwikkeling van territoriale bestuurscapaciteit bij alle politiek, economisch en sociaal betrokkenen op lokaal of regionaal niveau.

⁽¹⁾ Zie par. 1.2

1.8 Het EESC is ervan overtuigd dat van Europa **een kennispool op het gebied van de ontwikkeling van MVG's** ⁽²⁾ moet worden gemaakt. Dat kan onder andere door te putten uit de positieve ervaringen met EMAS en maatschappelijk verantwoord ondernemen (mvo), alsmede door het beleidskader uit te breiden met de territoriale dimensie. Zo wordt ook gegarandeerd dat het concept gemeenschappelijke verantwoordelijkheid zich verankert in het **bedrijfsleven**. Daarvoor moet dat wel de vruchten kunnen plukken van netwerksystemen en clusters en ten volle betrokken worden bij de macro-economische territoriale strategische ontwikkeling.

1.9 Het EESC meent verder dat kleine en micro-**ondernemingen**, alsmede de omvangrijke en belangrijke sector van de sociale economie, zouden moeten kunnen profiteren van steunregelingen, expertise en een betere toegang tot (micro-)kredieten, ter bevordering van een bedrijfsvoering die goed is voor milieu, gebied en inwoners.

1.10 Naar het oordeel van het EESC zouden het communautaire initiatief voor MVG's en het actieplan tegelijk een gestructureerde sociale dialoog in de regio's op gang moeten brengen en samenwerkingsverbanden tussen lokale instanties moeten aanmoedigen, met name in grensoverschrijdend verband. Sterkere partnerschappen zouden moeten leiden tot globale capaciteitsopbouw, meer knowhow en betere prestaties van de decentrale overheden, die verschillende bevoegdheden hebben en daarom elkaar nog vaak beconcurreren.

1.11 Tot slot wijst het EESC erop dat *multilevel governance*-systemen een hoge mate van coördinatie moeten waarborgen, zodat op lokaal niveau niet teloor gaat wat de interne markt tot stand heeft gebracht. Fragmentatie en discriminatie op plaatselijk niveau moeten worden vermeden, want dit zou de mondiale positie van de Europese economie aantasten.

2. Inleiding

2.1 De rol van de lokale en regionale overheden bij de verwezenlijking van de doelstellingen van de herziene Lissabonstrategie is tijdens de op 4 maart 2008 door het EU-voorzitterschap gehouden conferentie over de territoriale dialoog aangemerkt als een van de prioriteiten van het cohesiebeleid.

2.2 Het EESC wil in onderhavig advies nagaan hoe grondgebied, politiek en sociaaleconomische spelers zich op de interne en wereldmarkt tot elkaar verhouden, in het licht van de uitvoering van de Lissabonstrategie en het ontstaan van een concurrerende kenniseconomie.

2.3 Uitgangspunt is het verbeteren van de anticipatieve benadering van economische, sociale en milieuveranderingen, en van de organisatie van degenen die bijdragen aan de totstandkoming van „**maatschappelijk verantwoordelijke gebieden**”, (MVG's ⁽³⁾), en het beschrijven van de verantwoordelijkheden van ondernemingen, overheden, sociale partners en alle partijen die bijdragen aan de totstandkoming van het concurrentievermogen in een

gebied, teneinde een dynamisch Europees sociaal model dat getuigt van solidariteit en cohesie tot stand te brengen ⁽⁴⁾.

2.4 De economie van een gebied kan afhankelijk van haar structuur in meer of mindere mate worden blootgesteld aan de mondiale concurrentie. Overigens is het BBP (of de toegevoegde waarde) om twee redenen geen goede indicator meer voor de rijkdom van een gebied. In dit verband verwelkomt het EESC de recente publicatie van de Commissie, „Groenboek over territoriale cohesie: van territoriale diversiteit een troef maken” ⁽⁵⁾, dat in een ander advies aan bod zal komen.

2.4.1 Ten eerste komen de inkomsten uit arbeid en kapitaal en de opbrengsten van de belastingen op productiekraften niet volledig het gebied ten goede waar ze worden gegenereerd c.q. geheven, maar is er sprake van „export” van middelen.

2.4.2 De tweede, belangrijkere reden is dat een gebied ook afhankelijk is van andere middelen dan die welke de productiekraften genereren of opbrengen (salarissen van overheidsmedewerkers, pensioenen, interesten, inkomsten uit toerisme, inkomens van elders werkende inwoners, uitkeringen enz.).

2.5 Overheden en bedrijfsleven beschikken over steeds meer en steeds uitgebreidere instrumenten voor beheer en ondersteuning van beleid en programma's voor duurzame ontwikkeling. Die instrumenten zijn gebaseerd op:

2.5.1 voorschriften

- milieuriichtlijnen en -verordeningen;
- systemen voor milieubeheer;
- het certificaat ISO 14000 en de richtsnoeren ISO 26000;
- de norm BS OHSAS 18001/2007, d.w.z. de normen voor veiligheid op de werkplek;
- de EMAS-regels;
- sociale audit (SA8000);
- „groen” aankopen en aanbesteden;
- analyses van de levenscyclus van producten;
- het geïntegreerd productbeleid;

⁽⁴⁾ „... het Europees sociaal model (moet) het pad effenen voor een democratische, milieuvriendelijke, concurrerende, solidaire en op maatschappelijke integratie gebaseerde welvaartszone voor alle burgers van Europa.” (EESC-advies over *Sociale samenhang: inhoud geven aan een Europees sociaal model*, PB C 309 van 16.12.2006, blz. 119).

⁽⁵⁾ COM(2008) 616 final

⁽²⁾ Idem

⁽³⁾ Zie par. 1.2

2.5.2 structuren

- ervaringen met clusters, industriedistricten, concurrentie- of excellentiepolen en technologieparken;
- de lokale actieplannen in het kader van Agenda 21;
- regionale/lokale waarnemingsposten voor de territoriale impact van de ontwikkeling;
- lokale ondernemersverenigingen;
- steun voor territoriale *governance* uit het Europees Sociaal Fonds;
- de Europese groeperingen voor territoriale samenwerking (EGTS) en de nieuwe instrumenten uit Verordening (EG) nr. 1082/2006 van 5 juli 2006 ⁽⁶⁾;
- de platformen voor analyse en prospectieve *foresight*;
- publiek-private partnerschappen (PPP's);

2.5.3 overeenkomsten

- flexizekerheid-initiatieven ⁽⁷⁾;
- het streven naar maatschappelijk verantwoord ondernemen (mvo);
- de gestructureerde sociale territoriale dialoog;
- milieuboekhouding/-balansen;
- duurzaamheidsverslagen;
- de instrumenten voor territoriale planning en programma's;
- territoriale milieubalansen;
- territoriale sociaal-economische overeenkomsten (territoriale pacts, programma-overeenkomsten e.d.);
- speciale economische zones, binnen de grenzen van het mededingingsbeleid ⁽⁸⁾.

2.6 Het EESC vindt het hoog tijd om de toepassing van dit soort normen, regelgeving en vrijwillige instrumenten krachtiger te consolideren, te integreren en op elkaar af te stemmen, teneinde de diverse doelstellingen en de verschillende uitvoeringsniveaus op één lijn te krijgen en efficiënte, doeltreffende en participatieve resultaten te kunnen behalen.

⁽⁶⁾ De lijst van lidstaten die de wetgeving hebben aangepast om de oprichting van een EGTS mogelijk te maken, is te vinden op de website van het Comité van de Regio's (rubriek „Werkzaamheden/evenementen”).

⁽⁷⁾ Bedoeld om nieuwe werkgelegenheidsmogelijkheden aan te boren en werk te benutten, met de steun van de sociale partners.

⁽⁸⁾ Zie PB L 145 van 4.6.2008, Verordening (EG) nr. 450/2008 van 23 april 2008.

2.7 Overeenkomstig het Handvest van Leipzig ⁽⁹⁾ en de territoriale agenda van de EU voor 2007 (waarover het EESC een advies heeft uitgebracht ⁽¹⁰⁾) wordt aan territoriale cohesie steeds meer gewicht toegekend, met als doel:

- de representatieve actoren op het lokale niveau meer inbreng te geven;
- via investeringen in de gebieden met het grootste groeipotentieel evenwichtige en duurzame ontwikkeling te laten samengaan met de vereiste versterking van de Europese concurrentiepositie;
- synergie en complementariteit te realiseren in het communautaire beleid;
- te komen tot een betere *governance* ⁽¹¹⁾.

2.8 Uitgevoerd via de Lissabon- en Gotenburgstrategie vormt de territoriale agenda een strategisch oriëntatiekader voor het territoriale ontwikkelingsbeleid.

2.9 Het EESC heeft in zijn advies over de territoriale *governance* van de industriële reconversie ⁽¹²⁾ onder meer het volgende gesteld: „Aan de basis van één territoriale identiteit staat een veelvoud aan handelingen waarmee vanuit een gemeenschappelijke visie instemming, erkenning en empathie worden uitgedrukt voor een verzameling gemeenschappelijke waarden.” In dat verband drong het aan op een geïntegreerde territoriale aanpak en een *governance*-strategie om tot maatschappelijk verantwoordelijke gebieden (MVG's) te komen. Een dergelijke strategie zou zich, aldus het EESC, met name moeten kenmerken door:

- constante verbetering van de kennis, vaardigheden en innovatieve kwaliteit en capaciteit van het productiesysteem in een gebied;
- ontwikkeling van territoriale netwerkstructuren voor overheid en bedrijfsleven;
- een hoog niveau van duurzame ontwikkeling op milieu- en sociaal gebied;
- efficiënte en geconsolideerde kanalen voor de ontwikkeling, verspreiding en circulatie van kennis, informatie, alsook programma's voor permanente scholing;
- „territoriale sociale balansen”;
- vergelijkende analyses van duurzame territoriale systemen door sociale actoren.

⁽⁹⁾ Zie het Handvest van Leipzig betreffende duurzame Europese steden van 25 mei 2007.

⁽¹⁰⁾ Zie het advies over „De territoriale agenda”, PB C 168 van 20 juli 2007, blz. 16-21.

⁽¹¹⁾ Zie het advies over „De territoriale *governance* van de industriële reconversie: de rol van de sociale partners en de bijdrage van het programma voor concurrentievermogen en innovatie”, PB C 318 van 23 december 2006, blz. 12-19.

⁽¹²⁾ Idem

2.10 Initiatieven op dit vlak vereisen niet alleen **zeer goede coördinatie** ter waarborging van de nodige synergie en ter voorkoming van overlappingsen en tegenstrijdigheden, maar ook, van de kant van de lokale, regionale, nationale en Europese overheden:

- **hoogwaardige onderwijs- en opleidingsstructuren** die praktische antwoorden bieden op de van kennis en concurrentievermogen uitgaande economische ontwikkelingsseisen;
- **maatregelen ter bevordering van** institutionele en associatieve **capaciteitsopbouw** en sociaal overleg;
- **een geïntegreerd territoriaal beleid** waarmee lokale ontwikkelingsmogelijkheden kunnen worden benut en innovatief aanpassings- en anticipatievermogen worden vergroot;
- een op regionaal en lokaal niveau geconsolideerde **sociale dialoog** ⁽¹³⁾, hét sleutelinstrument om **zoveel mogelijk voordelen te halen uit de anticipatieve benadering van industriële structuur- en marktveranderingen** en de continue opleiding en scholing van arbeidskrachten;
- **stimulering van de sociale betrokkenheid van bedrijven** via vrijwillige onderschrijving van het concept mvo als bijdrage aan duurzame ontwikkeling;
- **verbetering van het systeem van geïntegreerde multilevel governance** van maatschappelijk verantwoordelijke gebieden ⁽¹⁴⁾, die worden gedefinieerd als gebieden die erin slagen voldoende welvaart te realiseren en zich voldoende te houden aan de verplichtingen die voortvloeien uit hun maatschappelijke verantwoordelijkheid.

2.10.1 In dit proces worden ook de vaardigheden en capaciteiten van politici en bestuurders versterkt, zodat betrouwbare voorwaarden gegarandeerd zijn om duurzame investeringen voor hun regio aan te trekken en om de oprichting van micro- en kleine ondernemingen te stimuleren. Dit alles tegen de achtergrond van het streven naar duurzame ontwikkeling.

2.11 Het EESC heeft veel aandacht besteed aan het proces dat een gebied moet doorlopen om uit te groeien tot een „**maatschappelijk verantwoordelijk gebied**” (MVG) ⁽¹⁵⁾.

2.11.1 Dat laatste gebeurt als een gebied erin slaagt bij economische beslissingen op democratische en participatieve wijze rekening te houden met sociale en milieuaspecten, als het erin slaagt modellen en troeven voor de versterking van de concurrentiepositie alsmede goede praktijkvoorbeelden in zijn beleid te integreren, en als het continu belangen tegen elkaar afweegt teneinde innovatie en concurrentievermogen te bevorderen.

⁽¹³⁾ Zie het advies over „Herstructurerings- en werkgelegenheid — Anticiperen op en begeleiden van herstructurerings- en werkgelegenheidsproblemen met het oog op de ontwikkeling van werkgelegenheid: de rol van de Europese Unie”, COM(2005) 120 final, PB C 65 van 17 maart 2006, blz. 58-62.

⁽¹⁴⁾ Zie het advies over „Een thematische strategie voor het stadsmilieu”, COM(2005) 718 final — SEC(2006) 16, PB C 318 van 23 december 2006, blz. 86-92.

⁽¹⁵⁾ Vgl. de nieuwe strategie van de Raad, doc. 10117/06 van 9 juni 2006, par. 29 en 30. Zie ook par. 1.2.

3. Nabijheidsdemocratie voor een concurrerende en duurzame ontwikkeling

3.1 Het EESC is van mening dat inhoud moet worden gegeven aan het concept „nabijheidsdemocratie”, teneinde de levenskwaliteit te verbeteren en een **sociaaleconomische, concurrerende en duurzame ontwikkeling van de EU** te stimuleren. Dat moet gebeuren in samenwerking met de politiek verantwoordelijken en sociaaleconomische spelers uit het veld. Op basis van de sterke en zwakke punten van de regio's, en met vooruitzicht op groei van bedrijfsleven en werkgelegenheid dient er op harmonieuze wijze tussen de diverse publieke en private partners te worden samengewerkt.

3.2 **Nabijheidsdemocratie** vormt één van de pijlers van de Europese *governance*. Per land kan nabijheidsdemocratie er zeer verschillend uitzien, maar de kern ervan zou altijd moeten worden gevormd door de volgende elementen:

- **coördinatie tussen betrokkenen, sociale organisaties en overheden**, teneinde in overleg gecoördineerde doelstellingen te definiëren in het kader van een gestructureerde dialoog (met inachtneming van individuele en gezamenlijke verantwoordelijkheden) tussen de sociale partners, en met name met vertegenwoordigers van werknemers en bedrijfsverenigingen;
- **toepassing van de beginselen** van subsidiariteit, territoriale cohesie en participatieve democratie, zoals vastgelegd in het Verdrag van Lissabon;
- **harmonisatie van multilevel governance-structuren**, zodat enerzijds de besluitvormingsniveaus die het dichtst bij de burger staan, onderling coherent zijn, en anderzijds de niveaus voor de uitoefening van beleidstaken op sociaaleconomisch en milieugebied die het meest representatief zijn op het vlak van territoriale bevoegdheden en verschijningsvorm, onderling coherent zijn met inachtneming van de nationale en Europese kaders voor cohesie, via een open en coöperatieve aanpak en in een streven naar synergie tussen de verschillende niveaus;
- **ontwikkeling van een territoriale learning community**, op basis van het vermogen tot zelfbeoordeling en tot constante bijstelling van de doelstellingen en strategieën voor lokale ontwikkeling, en uitgaande van de versterking van een algemene innovatiecultuur die overal ingang heeft gevonden;
- **ontwikkeling van een gezamenlijke, anticiperende visie** op de betekenis van de lokale economie en samenleving, teneinde
 - de „specifieke hulpmiddelen” van een gebied te definiëren;
 - inzicht te krijgen in de uitdagingen en bedreigingen die concurrerende gebieden vormen;
 - inzicht te krijgen in de kansen om tot nationale en internationale markten door te dringen;
 - inzicht te krijgen in de methoden en middelen om specifieke regionale problemen met lokale beroepskennis op te lossen;

- mogelijkheden te creëren voor acties ten gunste van het economische concurrentievermogen;
- **bevordering van de oprichting en ontwikkeling van decentrale sociaaleconomische raden**, of vergelijkbare instanties ⁽¹⁶⁾ (zoals die in sommige lidstaten al bestaan), d.w.z. institutionele gesprekspartners in het besluitvormingsproces en spelers op territoriaal niveau die over initiatiefrecht en controlerende bevoegdheden beschikken;
- **invoering van moderne instrumenten voor participatief decentraal bestuur**, zoals *e-government*, participatieve SWOT-analyses ⁽¹⁷⁾, participatieve *foresight*-instrumenten ⁽¹⁸⁾, algemene verplichtstelling van EMAS-normen ⁽¹⁹⁾ voor overheid en bedrijfsleven, invoering van normen voor mvo, benchmarkingmethoden, een scorebord voor de opencoördinatiemethode, netwerken voor districten en tussen districten ⁽²⁰⁾, en *web based* opleidingsprogramma's;
- **een actieve rol voor Kamers van Koophandel**, landbouw- en beroepsorganisaties en consumentenorganisaties;
- **permanent ondersteunen van topopleidingen aan universiteiten en optimalisering van de betrekkingen tussen bedrijfsleven en universiteiten.**

3.3 Territoriale ontwikkeling impliceert volledige realisering van de nabijheidsdemocratie, maar evenzo gestructureerde lokale *governance* om ontwikkelingen in goede banen te leiden ⁽²¹⁾.

3.4 Goede territoriale *governance* dient zich in de eerste plaats te richten op stimulering en ontwikkeling van alle vormen van samenwerking en partnerschap om win-winsituaties te creëren, zowel binnen ondernemingen als tussen bedrijven en collectieve actoren.

3.5 **Democratische territoriale governance** is een decentraal besluitvormingsproces waarin naar alle betrokkenen wordt geluisterd en dat volgens het EESC gebaseerd zou moeten zijn op transparantie, verantwoordelijkheid en een participatieve aanpak die is gericht op onderzoek naar en uitwerking, toepassing en uitvoering van een gezamenlijke strategische ontwikkelingsvisie voor de middellange termijn.

⁽¹⁶⁾ Vgl. de regionale comités voor de sociale dialoog in Polen.

⁽¹⁷⁾ Een SWOT-analyse is een analyse van sterke punten, zwakte punten, kansen en risico's (*Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats*).

⁽¹⁸⁾ *Foresight* (verkenning, planning): systematisch participatieproces dat bestaat uit het verzamelen van gegevens over en het uitwerken van visies op de toekomst (voor de middellange en lange termijn) met als doel de besluitvorming aan te sturen en middelen voor gezamenlijke acties vrij te maken.

⁽¹⁹⁾ EMAS = Eco-Management and Audit Scheme

⁽²⁰⁾ Zie het advies over „De Europese industriedistricten en de nieuwe kennisnetwerken”, PB C 255 van 14 oktober 2005, blz. 1-13.

⁽²¹⁾ Territoriale doelstellingen van de OESO — editie 2001.

3.6 Binnen een systeem van *multilevel* partnerschappen is het volgens het EESC onontbeerlijk dat bottom-up- en top-downbenaderingen naadloos op elkaar aansluiten: dat is een absolute voorwaarde voor succes.

3.7 Het EESC is van mening dat aanzienlijk moet worden geïnvesteerd in de **ontwikkeling van een innovatieve participatiecultuur**, omdat om democratische waarden moet worden verzocht door de gehele belanghebbende territoriale gemeenschap en door een groot aantal betrokkenen en instanties die de belangen van verschillende sectoren behartigen.

3.8 Het EESC is ervan overtuigd dat de mogelijkheden die de EU biedt, zullen worden benut via optimalisering van haar specifieke potentieel, hetgeen kan geschieden met doeltreffende en duurzame ontwikkelingsstrategieën die gebaseerd zijn op het concept van maatschappelijk verantwoordelijke gebieden.

3.8.1 Het EESC verwijst voor een verdere toelichting op het voorafgaande naar een eerder uitgebracht advies ⁽²²⁾.

4. De inzet op communautair niveau: maatschappelijk verantwoordelijke gebieden scheppen

4.1 Het EESC dringt met klem aan op een **communautair initiatief voor de ontwikkeling van maatschappelijk verantwoordelijke gebieden (MVG's)** waarin de volgende doelstellingen zijn vervat: realisering van nabijheidsdemocratie, versterking van een algemene participatie- en innovatiecultuur, realisering van adequate territoriale *governance* overeenkomstig het nationale en communautaire kader van de Lissabonagenda, en totstandbrenging van partnerschappen met veel betrokkenen uit veel sectoren waarmee gebieden mondiaal aantrekkelijker en concurrerender kunnen worden gemaakt, wordt geanticipeerd op industriële structuurveranderingen en het lokale sociale kapitaal wordt benut.

4.1.1 De MVG's dienen in de eerste plaats te zorgen voor coördinatie en samenhang tussen het beleid op Europees, nationaal, regionaal en lokaal niveau.

4.2 Volgens het EESC moet het MVG-initiatief gepaard gaan met een solide Europees actieprogramma, dat gericht is op:

- verdere integratie van de territoriale dimensie in het communautair beleid;
- ondersteuning van de integratie van de in de Territoriale Agenda en het Handvest van Leipzig omschreven prioriteiten;

⁽²²⁾ Zie het advies over de territoriale *governance* van de industriële reconversie (voetnoot 11).

- aanmoediging en cofinanciering van instrumenten voor participatieve territoriale *foresight*;
- geleidelijke invoering van de opencoördinatiemethode en ondersteuning van de uitwerking van instrumenten ter bevordering van nabijheidsdemocratie;
- uniform toezicht op en coördinatie van een coherente invoering van de diverse communautaire instrumenten voor territoriale samenwerking, met name de EGTS⁽²³⁾;
- oprichting bij de Commissie van een interdisciplinaire coördinatie-eenheid Territoriale ontwikkeling, die als taak moet krijgen een voorlichtings- en communicatiestrategie over MVG's te formuleren en uit te voeren;
- veelvuldiger gebruik van de evaluatie-instrumenten voor het meten van de territoriale impact, met name voor het mkb, hetgeen moet gebeuren zowel voor als na de goedkeuring van territoriale maatregelen;
- cofinanciering van opleidingsacties en acties voor capaciteitsopbouw van publieke en particuliere actoren ter plaatse ter ondersteuning van MVG-acties;
- bevordering van de gestructureerde sociale dialoog op centraal niveau en een „kwaliteitslabel MVG 21”;
- promotie en ondersteuning van de oprichting en ontwikkeling van Euroregio's⁽²⁴⁾;
- ontwikkeling van districten (en „meta-districten”⁽²⁵⁾) en netwerken van districten om het mkb van de mogelijkheden die de Europese en wereldmarkt biedt, te laten profiteren.

4.3 In het Europese streven naar een MVG-initiatief en het bijbehorende actieprogramma mag volgens het EESC niet voorbijgegaan worden aan de in paragraaf 2.6 genoemde regelgevende en vrijwillige instrumenten, en die moeten op elkaar worden afgestemd, zodat een coherent systeem ontstaat waarin alle sectoren — m.i.v. de financiële sector en de lokale overheidsbedrijven — verantwoordelijk zijn voor de verwezenlijking van de doelstellingen uit de lokale strategieën voor groei en werkgelegenheid, die ingebed zijn in nationale en Europese strategieën.

⁽²³⁾ EGTS: samenwerkingsinstrument op communautair niveau waarmee coöperatieve groeperingen projecten in het kader van territoriale samenwerking die door de Gemeenschap worden medegefinancierd, of werkzaamheden in het kader van territoriale samenwerking die op initiatief van de lidstaten plaatsvinden, kunnen uitvoeren. Verordening (EG) nr. 1082/2006, PB L 210 van 31.7.2006.

⁽²⁴⁾ Euroregio's: structuren voor transnationale samenwerking tussen twee of meer gebieden, gelegen in verschillende landen van de Europese Unie en/of naburige landen, om de gemeenschappelijke, grensoverschrijdende belangen te bevorderen of om samen te werken voor het algemeen belang van de grensbevolking.

⁽²⁵⁾ Zie het EESC-advies over „De Europese industriedistricten en de nieuwe kennisnetwerken”, PB C 255 van 14.10.2005.

4.4 Het concept **mvo**⁽²⁶⁾ moet in de ogen van het EESC in deze context vrijwillig en via open coördinatie worden ingebracht en gestimuleerd, met name onder micro- en kleine ondernemingen, die vanuit het oogpunt van participatie en dankzij een gezamenlijke visie de hoeksteen van lokale ontwikkeling vormen.

4.4.1 Met het MVG-initiatief moeten algemene ethische en individuele waarden worden gestimuleerd die uitdrukking geven aan een **innovatiebevorderende participatiecultuur** en één gezamenlijke identiteit. Die zaken zijn niet exclusief voor het bedrijfsleven, maar moeten actief aanwezig zijn in alle openbare en private territoriale sectoren, netwerken, clusters en regionale en interregionale districten.

4.5 De **territoriale learning community** moet gebruik kunnen maken van interactieve en interoperabele telematische structuren en infrastructuur. Uitgangspunt daarbij moeten *e-government* en het IDABC-platform⁽²⁷⁾ zijn, dat in heel Europa administratieve onlinediensten levert aan overheden, bedrijven en burgers, met als doel Europese overheden efficiënter te laten functioneren en de samenwerking tussen die overheden en met het maatschappelijk middenveld te bevorderen.

4.6 Het EESC is ervan overtuigd dat van Europa een **kennispool op het gebied van de ontwikkeling van MVG's** moet worden gemaakt, op basis van de positieve ervaringen met EMAS en mvo, maar nu ook met oog voor de territoriale dimensie.

4.6.1 Voor een doeltreffende strategische ontwikkeling van een gebied moeten politieke factoren, zoals vernieuwing van het bestuur vanwege lokale en regionale verkiezingen, worden geneutraliseerd door samen te werken met alle meerderheids- en oppositiepartijen. Aldus moet **continuïteit in de gezamenlijke verantwoordelijkheden** van burgers/kiezers en/of verkozenen worden bewerkstelligd.

4.7 Micro- en kleine **bedrijven** zouden moeten kunnen profiteren van deskundige hulp, zodat dankzij eenvoudigere procedures en taalgebruik en een gemakkelijkere toegang tot (micro)kredieten een milieuvriendelijke bedrijfsvoering wordt bevorderd die goed is voor een gebied en het sociaal kapitaal daarvan.

4.7.1 Tevens wordt een beroep gedaan op de sociale economie om bij te dragen aan de ontwikkeling van MVG's, omdat zij sociale cohesie en duurzaamheid bevordert, winsten onder de eigen deelnemers verdeelt en streeft naar participatief en democratisch beheer.

⁽²⁶⁾ Zie de adviezen over de „Tenuitvoerlegging van het partnerschap voor groei en werkgelegenheid: Europa moet een voorbeeld worden op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen” (COM)2006 136 final, PB C 325 van 30 december 2006, blz. 53-60, en over het „Groenboek — De bevordering van een Europees kader voor de sociale verantwoordelijkheid van bedrijven” (COM(2001) 366 final, PB C 125 van 27 mei 2002, blz. 44-55.

⁽²⁷⁾ IDABC = *Interoperable Delivery of Pan-European e-Government Services to Public Administrations, Business and Citizens*; zie het advies van het Comité in PB C 80 van 30.3.2004, blz. 83.

4.8 **Onderwijs, universiteiten en lokaal onderzoek** zouden in Europese regionale en interregionale gespecialiseerde kennisnetwerken moeten worden ondergebracht (zoals ook wordt voorgesteld in het programma Capaciteiten van het 7e KP OTO&D en in het programma Onderwijs en opleiding 2010), zodat op lokaal niveau talenten een kans krijgen en er daar voldoende gekwalificeerde mensen zijn om territoriale ontwikkelingsstrategieën tot een succes te maken. Dit soort zaken zijn door kleine bedrijven moeilijk te realiseren.

4.9 Het voorgestelde MVG-initiatief zou volgens het EESC bovendien **op decentraal niveau de gestructureerde sociale dialoog** moeten bevorderen alsmede institutionele partnerschappen (stedenbanden) moeten aanmoedigen, zodat decentrale overheden nauwer gaan samenwerken, waardoor capaciteitsopbouw wordt gestimuleerd en prestatieverschillen worden verkleind. Tevens zou een „Handvest 21 voor MVG's” moeten worden uitgewerkt, waarmee samenhang tussen en efficiëntie van MVG's kan worden vergroot.

4.10 Tot slot dringt het EESC erop aan om in het communautaire MVG-initiatief ook aandacht te besteden aan evaluatie, benchmarking en monitoring, en bovendien een databank met gegevens over het inkomen per hoofd van de bevolking op decentraal niveau te creëren en elke twee jaar het Europees Parlement, de Raad en het EESC een verslag over het verloop van het initiatief voor te leggen.

5. De inzet van de nationale overheden

5.1 De lidstaten dienen beleidsbepalingen homogeen toe te passen ter wille van de uniformiteit van de Europese interne markt, en daarbij ondersteuning of negatieve stimuli af te geven. De nationale overheden zouden onder andere het volgende moeten doen:

- bureaucratische obstakels uit de weg ruimen; procedurele structuren en mechanismen vereenvoudigen om middelen vrij te maken voor werkgelegenheid en duurzame en concurrerende ontwikkeling;
- op participatieve wijze en met onderlinge instemming en met de rechtstreekse inbreng van de sociale partners en vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld een algemeen strategisch referentiekader schetsen voor de nationale ontwikkeling van MVG-beleid;
- het kader voor coördinatie en decentralisatie van de publieke sector uitbreiden, om daarmee op centraal, regionaal en lokaal niveau de bestuurstaken vast te stellen;
- de beleidslijnen uitzetten voor fiscale decentralisatie, met inbegrip van de wijze van overdracht van middelen tussen de verschillende bestuursniveaus, waarvoor het EESC in het verleden al heeft gepleit ⁽²⁸⁾;
- de actieradius verbeteren en uitbreiden van organen voor beheer en coördinatie van decentralisatie en *governance* op lokaal niveau;

⁽²⁸⁾ Advies over de „Impact van het territoriale karakter van de belastingwetgeving op de industriële reconversie”, PB C 120 van 16 mei 2008, blz. 51-57.

- begrotingslijnen vaststellen voor de scholing van werknemers en voor de cofinanciering van opleidingsprogramma's, de oprichting van netwerken en interoperabele IT-ondersteuning in Europees en nationaal verband;
- samenhang waarborgen bij de nationale toepassing van de instrumenten van Interreg IV en de EGTS-verordening (omdat het in dit verband gaat over organen met een grensoverschrijdend karakter), waarbij de lidstaten, naast de lokale en regionale overheden, moeten kunnen deelnemen aan de desbetreffende organen, die volgens communautair recht rechtspersoonlijkheid hebben;
- een nieuw soort partnerschap ontwikkelen tussen stad en platteland, bij voorkeur in de vorm van totaalbenaderingen op regionale schaal, waarbij infrastructuur en kennis een gelijke rol moeten spelen;
- bevorderen van transnationale concurrerende en innovatieve regionale clusters, uitbreiden van trans-Europese technologienetwerken, en versterken van trans-Europees risicobeheer, polycentrische stadsontwikkeling, milieustructuren en culturele hulpbronnen;
- samenhang en coördinatie waarborgen van de territoriale dimensie van het sectorale beleid door conflictueuze sectorale maatregelen te vermijden die tot inefficiëntie kunnen leiden en in de praktijk totaal ondoeltreffend en belemmerend kunnen zijn; instrumenten ontwikkelen voor territoriale effectbeoordeling (*Territorial Impact Assessment* — **TIA**) door adequaat gebruik te maken van de instrumenten voor milieueffectbeoordeling (*Environmental Impact Assessment* — **EIA**) ⁽²⁹⁾ en strategische milieubeoordeling (*Strategic Environment Assessment* — **SEA**) ⁽³⁰⁾.

5.2 De regionale overheden zouden het volgende moeten doen:

- sociaaleconomische belanghebbenden vroegtijdig betrekken bij de uitwerking van strategische territoriale-ontwikkelingsprojecten;
- onderwijssystemen, universiteiten en hogescholen zodanig inrichten dat de economische en sociale ontwikkeling van MVG's wordt bevorderd;
- criteria als kostenefficiëntie, kwaliteit en duurzame ontwikkeling meer en meer laten meewegen in investeringskeuzes en bij het beheer van diensten van algemeen belang;
- openbare investeringsplannen regelmatig evalueren;
- voordat openbare investeringsprojecten worden gestart, zich ervan vergewissen dat het financieringsplan volledig waterdicht is, zowel wat betreft bedragen als termijnen;

⁽²⁹⁾ Richtlijn 85/337/EEG, gewijzigd bij Richtlijn 97/11/EG van de Raad van 3 maart 1997 en verbeterd bij Richtlijn 2003/35/EG van 26 mei 2003.

⁽³⁰⁾ Richtlijn 2001/42/EG. Doel van deze richtlijn is dat de milieugevolgen van bepaalde plannen en programma's — met name t.a.v. de territoriale dimensie — al tijdens de voorbereiding en vóór de goedkeuring daarvan in kaart worden gebracht en beoordeeld.

- ervoor zorgen dat externe financiering van openbare investeringsprojecten daadwerkelijk binnen de gestelde termijnen wordt benut;
 - zorgen voor een gezond mkb, aangezien dat in staat is steden en verstedelijkte en landelijke gebieden economisch bij elkaar te houden door op het platteland te zorgen voor behoud van werkgelegenheid, inkomsten, bevolking en belastingopbrengsten;
 - stimuleren dat kapitaal en winsten op lokaal niveau worden geïnvesteerd in de oprichting van projectbeurzen, de terugkoop van lokale bedrijven en regionale financieringsinstrumenten voor kapitaalontwikkeling en risicokapitaal, zonder afbreuk te doen aan de interne markt;
 - belastingopbrengsten niet te veel loskoppelen van de gebieden waar ze worden gegenereerd, d.w.z. niet te veel geld aan hogere bestuursniveaus afdragen, zonder daarbij de noodzakelijke herverdeling, voortvloeiend uit fiscale solidariteit, uit het oog te verliezen;
 - lokale politici bijscholen over het huidige functioneren van de ruimtelijke ordening, met speciale aandacht voor diensten van algemeen belang en economische infrastructuur, ten behoeve van een moderne, duurzame ontwikkeling van het bedrijfsleven.
- 5.3 Lokale en regionale overheden zouden prioriteit moeten geven aan de uitwisseling van goede praktijkvoorbeelden, inter-regionale netwerken en *foresight*-instrumenten, teneinde te komen tot een gezamenlijke toekomstvisie.

6. De inzet van bedrijven: op weg naar MVG's

6.1 Volgens het EESC moet het bedrijfsleven niet verder belast worden met bureaucratische rompslomp en procedures en dienen bedrijven het territoriale systeem nieuw leven in te blazen, waarvan zij immers de motor en integraal onderdeel zijn. Ze zouden het volgende moeten doen:

- verslag uitbrengen over goede praktijkvoorbeelden op sociaal, milieu-, territoriaal (of maatschappelijk) gebied en gebruik maken van instrumenten waarmee het niveau van maatschappelijk verantwoord ondernemen kan worden bepaald;

Brussel, 3 december 2008

De voorzitter van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Mario SEPI

7. In de praktijk: voorbeelden die navolging verdienen

7.1 Met diverse initiatieven en Europees beleid wordt getracht om een maatschappelijk verantwoordelijke ontwikkeling van gebieden in de EU gestalte te geven en om de aanwezigheid van de territoriale dimensie in het communautair beleid op te voeren. Diverse voorbeelden van dit soort initiatieven kunnen worden geraadpleegd op de website van de CCMI (http://www.eesc.europa.eu/sections/ccmi/index_fr.asp), waar ook informatie te vinden is over de hoorzitting die op 25 september 2008 te Lille (Rijsel) gehouden is ter voorbereiding van dit advies (zie de rubriek op de website over dit advies).

De secretaris-generaal van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Martin WESTLAKE

BIJLAGE I

bij het advies over „Territoriale ontwikkeling en maatschappelijk verantwoord ondernemen”

(CCMI/055)

Report on the hearing held in Lille on 25 September 2008, at the headquarters of the Nord-Pas de Calais Regional Council

Under the French presidency of the European Union, the European Economic and Social Committee's Consultative Commission on Industrial Change (CCMI) and the Nord-Pas de Calais (NPdC) Regional Council organised a hearing on Industrial change, territorial development and responsibility of companies (subject of the opinion for which this is the appendix), which took place in the regional council's hemicycle. The hearing was attended by over 90 key guests from 12 European countries and high-level local and regional bodies, both public and private, together with representatives from three of the European Commission's directorates-general.

With the participation of the regional council president, Daniel Percheron, the CCMI president, Joost van Iersel, the study group president, Martin Siecker, the rapporteur, Antonello Pezzini, and the co-rapporteur, Bernard Gay, promoter of this important initiative, a wide-ranging and animated debate was held on regional and local development, governance, the revitalisation of production, the need for shared views of future trends, sectoral and inter-sectoral prospects for the growth of competitive employment, and mechanisms for active democracy through the development of a participatory culture in an area successfully combining an adequate level of wellbeing with the duties which are an integral part of social responsibility.

In our globalised economy, territorial development and industrial change are closely connected and interdependent. The opinion aims to take a territorial approach to assessing the prospects for socio-economic change, focusing primarily on the development strategies designed by local and regional bodies and on the centres of competence set up by private and public stakeholders. The analysis thus focuses on the regions' capacity to cope with and adapt to irreversible changes through collective responsibility-sharing systems, taking into account the concept of corporate societal responsibility.

NPdC is considered a region with a rich fund of experience in these fields and the CCMI therefore asked it to cooperate in organising a hearing in Lille. The two organisations pooled their resources with a view to taking stock of the experiences of regional development stakeholders and noting their proposals for harmonious regional development.

Listening to the problems, solutions and experiences outlined by the most qualified representatives of the „real world” in the NPdC region (businessmen, presidents of business clubs and hubs of competitiveness, trade unions and representatives of the social economy, universities, the professions and public administration at various levels) and the wide-ranging exchange of ideas which ensued led to the identification of innovative strategies and key priorities which, alongside the generous hospitality of the NPdC regional council and the friendly relations established during the hearing, forged strong contacts with a profound impact on the CCMI's work.

BIJLAGE II

bij het advies over „Territoriale ontwikkeling en maatschappelijk verantwoord ondernemen”

(CCMI/055)

Various European initiatives and policies have been launched to address the challenge of socially responsible regional development in the EU and to give increased, positive visibility to the territorial dimension of EU policies:

- **Lille-Kortrijk-Tournai — Eurometropolis (France-Belgium):** Eurometropolis is the first significant example of a European Grouping of Territorial Cooperation (EGTC). It was launched on 28 January 2008 and comprises 14 partners — four in France (central government, Nord-Pas de Calais region, Département du Nord and the Urban Community of Lille Métropole) and 10 in Belgium (the federal government, region of Flanders, the French-speaking Community, provinces and joint municipal authorities). Equally important was the establishment in the 1990s of the **Transmanche Euroregion**, comprising the English county of Kent, the French Nord-Pas de Calais region and Belgium, in a network useful for identifying cooperation projects, thus maximising the capacity to take action in the EU's 2007-2013 programming period.
 - **Bilbao Metropoli 30:** The process of revitalising the Bilbao metropolitan area was launched in the early 1990s with a public-private partnership involving over 80 public and private bodies, over 30 associated bodies and 17 international networks. It was based on a joint strategic plan and a shared vision of the territorial, economic, social, environmental and cultural development needed to transform the metropolitan area — and by extension the entire Basque Country — into one of the most advanced and competitive areas in Europe.
 - **ALSO — Marche region:** The ALSO project (Achievement of Lisbon and Gothenburg Strategy Objectives) has been developed by Italy's Marche region, together with numerous partners, including local and regional authorities, development agencies and universities from various EU countries, in the context of the INTERACT programme. Its ultimate aim is to orient territorial cooperation towards achieving the objectives of the Lisbon and Gothenburg Strategies.
 - **Metropolis Hamburg — interregional cooperation:** Partnership between the city of Hamburg and the regions of Lower Saxony and Schleswig-Holstein, based on voluntary cooperation between three federal states on both sides of the river Elbe.
 - **Alps-Mediterranean Euroregion (France — Italy):** This Euroregion comprises three Italian regions (Liguria, Piedmont and Valle d'Aosta) and two French regions (Provence-Alpes-Côte d'Azur and Rhône-Alpes). It is aimed at close cooperation on increasing exchanges in common areas of competence, so as to strengthen ties between the respective communities in the political, economic, social and cultural spheres.
 - **Ister-Granum:** This Euroregion is the first EGTC in central Europe. Recently formed, though based on previous cooperation schemes, the Ister-Granum Euroregion incorporates 47 local authority areas in Hungary and 39 in Slovakia. This new EGTC has about 20 joint projects in the pipeline, specifically in the fields of health systems and medical care, IT and media, tourism, and integrated transport infrastructure, particularly regarding the Danube. It is based in Esztergom, Hungary and provides for the participation of local and regional authorities solely and not of central government.
 - **Baltic Euroregion:** This partnership between the regions grouped around the Baltic Sea has existed since 1998. For the 2007-2013 programming period, the European Commission has approved EUR 75 million in financing for this Euroregion which henceforth includes parts of Poland, Sweden, Germany, Denmark and Lithuania. The Euroregion's objective is to boost sustainable development and the economic competitiveness of its constituent regions.
-